

DAG VAN ROME 2026

VERNIEUWING & Vernietiging

programma

Vanaf 10:15 is de aanmeldbalie geopend

11:00-11:20 - Tempelzaal

OPENING en saluti istituzionali

Tesse Stek (directeur KNIR) & Veronica Manson (directrice ICC Amsterdam)

11:30-12:15

Leemanszaal	Martijn van Beek & Willemijn van Dijk De nieuwe sporen van Rome
Trajanuszaal	Wouter Wagemakers & Eric Boot Perugino vs. Michelangelo
Nehalenniazaal	Ren Ewart & Cesar Reigosa Soler Destruction by Accident and by Speech

12:15-13:15 Lunch (op eigen gelegenheid)

13:15-13:45

Leemanszaal	Sabrina Corbellini Nieuwe Heiligen: St. Franciscus
Trajanuszaal	Sible de Blaauw Sint-Pieter tussen vernieuwing en vernietiging
Nehalenniazaal	Puck de Boer The Vittoriano and the Making of Modern Italy

Rondleidingen

- 1 11:30-12:00
- 2 11:45-12:15
- 3 13:15-13:45
- 4 13:15-13:45
- 5 14:30-15:00
- 6 14:45-15:15

14:00-14:20 - Tempelzaal

LANCERINGEN: Roma Aeterna & Stichting Vrienden van het KNIR

14:30-15:15

Leemanszaal	Yoin van Spijk & Laura Migliori Van Latijn tot Romaans: verandering, verdwijning, variatie
Trajanuszaal	Elisa Pesapane & Frans-Willem Korsten ODYSSEUS en de verdrinkenen en de geredden'
Nehalenniazaal	Janis Oomen & Lotte van ter Toolen Ancient & Early Modern Meddling with Tomb Monuments

15:30-15:50 - Tempelzaal

PRIJSUITREIKINGEN: WIS Scriptieprijs & Van Woudenberg Dissertatieprijs

16:00-16:45 - Tempelzaal

BORREL

De dag van Rome 2026 is georganiseerd door:

Koninklijk Nederlands Instituut Rome (KNIR), KNIR Ambassadeurs, Stichting Vrienden van het KNIR, Roma Aeterna en de Werkgroep Italiëstudies

Sponsors zijn: Labrys reizen, Vereniging van Classici in Nederland en Taalhuis Amsterdam.

Leemanszaal

Blok 1: 11:30 - 12:15 - De nieuwe sporen van Rome

Martijn van Beek & Willemijn van Dijk - *De nieuwe sporen van Rome: verhalen van metrotrajecten, regeneratie en innovatie*

Met zijn kaart van Rome visualiseerde Giambattista Nolli in 1748 een nieuwe opvatting van ruimte en van de verhouding tussen traditie en vernieuwing. Deze paradigma's verschuiven nog steeds – en snel. Sinds 2014 woekert metrolijn C door het stedelijke landschap en oefent daarmee een grote invloed uit op de verhalen en wandelingen die gemaakt kunnen worden in het getransformeerde Rome; zowel in het bekende historische centrum als ver daarbuiten. We duiken met opmerkelijk gemak dieper in de metropoolregio, door onbekende wijken richting de randen, waar we nieuwe verhalen tegenkomen die ons vaste denkkader op losse schroeven zetten. In deze bijdrage wandelen een oudhistoricus en een architectuurhistoricus door het Rome van 2026 en agenderen we nieuwe vragen voor de toekomst.

Blok 2: 13:15-13:45 - Nieuwe Heiligen: Sint-Franciscus

Sabrina Corbellini - *Francesco, zie je niet dat mijn huis kapot is? Ga dus en repareer het: bouwen aan een nieuwe Kerk in de 13de eeuw*

Bij het kerkje van San Damiano kreeg de jonge Franciscus, rebelse zoon van een rijke handelaar uit Assisi, een duidelijke boodschap: hij moest het vervallen kerkje repareren, maar voornamelijk nieuwe elan geven aan de Kerk, die de kernboodschap van het Evangelie allang was vergeten en nodig terug moest naar haar wortels. Maar wat betekent precies “de K/Kerk repareren”? En hoe ging Franciscus te werk in zijn kruistocht tegen een oude en moreel vervallen Kerk? In deze bijdrage zal worden ingegaan op de symboliek van afbreken en opnieuw opbouwen, in materieel en spiritueel opzicht, en op de betekenis van vernieuwing en vernietiging in het leven van Franciscus en in de door hem geïnspireerde religieuze beweging.

Blok 3: 14:30-15:15 - Van Latijn tot Romaans: verandering, verdwijning en variatie

Yoïn van Spijk - *Een Latijnse taalfoutenlijst*

In taalfoutenlijstjes op internet worden allerlei woordvarianten aan de schandpaal genageld: ‘Je moet proprio zeggen, niet propio’, volgens Italiaanse lijstjes. Verandering wordt vaak gezien als verloedering, omdat mensen gewend zijn om normatief naar taal te kijken: ze denken in termen van ‘goed’ en ‘fout’. Zulke taalklachten zijn van alle tijden. Zo’n 1600 jaar geleden is de oudste taalfoutenlijst van Italië geschreven die bewaard is gebleven: de Appendix Probi. De schrijver somt maar liefst 227 afgekeurde Latijnse woordvormen op, met daarvoor steeds de voorgeschreven vorm: ‘vetulus, non veclus’. In deze lezing wordt uitgelegd dat de Appendix Probi van grote waarde is voor de historische taalkunde. De lijst was namelijk een verbod van de Romaanse talen: in het Italiaans heeft veclus aan de basis gelegen van vecchio, niet vetulus.

Laura Migliori - *Latinus en Romanus in taalkundig perspectief: de ‘erfenis’ van het Latijn en de ‘geboorte’ van de Romaanse Talen*

Wanneer kan men zeggen dat er een ‘nieuwe taal’ geboren wordt? In welke omstandigheden wordt de naam van een taal veranderd? En wat gebeurt er dan met de ‘moeder-taal’? Deze lezing geeft een taalkundige, historische en filologische reflectie op deze kwesties met een focus op de geschiedenis van de van het Latijn afstammende Romaanse taalfamilie en aan de hand van de eerste bronnen in de lokale volgari. Ook zal de rol van de termen Latinus en Romanus in dit verband besproken worden. De conclusie zal zijn dat taalontwikkelingen pas correct begrepen kunnen worden wanneer het perspectief van de sprekers meegenomen wordt in de historische analyse, en dat de verhouding tussen moedertaal en dochtertalen vooral in termen van een ‘levende erfenis’ begrepen dient te worden.

Trajanuszaal

Blok 1: 11:30 - 12:15 - Perugino versus Michelangelo

Eric Boot - *Michelangelo: goddelijke schepping en vernietiging*

In Michelangelo's tekenkunst is een voortdurende dialoog gaande tussen de tegenpolen van creatie en destructie. Enerzijds begon elk van zijn vele bezigheden als architect, beeldhouwer, schilder, tekenaar en dichter op papier. Anderzijds verbrandde hij naar verluidt aan het einde van zijn leven talloze tekeningen. In zijn tekeningen van *teste divine* ('goddelijke hoofden'), een bijzondere reeks die hij tussen ca. 1520 en 1533 maakte, gaan de creatieve krachten van schepping en vernietiging een directe confrontatie met elkaar aan. Tijdens deze lezing laat ik zien hoe in deze hoogstpersoonlijke bladen een merkwaardig schoonheidsideaal wordt geschapen, maar soms tegelijkertijd ook wordt vernietigd.

Wouter Wagemakers - *Een verdwenen fresco van Perugino in de Sixtijnse Kapel*

Op de plek van Michelangelo's beroemde Laatste Oordeel in de Sixtijnse Kapel bevond zich eerder een fresco van Pietro Perugino met een Maria-tenhemelopneming dat voor de nieuwe opdracht moest worden vernietigd. Wat was voor opdrachtgever paus Clemens VII (Giulio de' Medici, r. 1523-1534) de reden om deze weloverwogen daad van iconoclasmie in gang te zetten? Een langslappend conflict tussen twee van de meest prominente families van Renaissance Italië - de families Della Rovere en de' Medici - biedt de sleutel tot het antwoord en voert ons van het Pazzi-complot in 1478 tot de Val van Rome in 1527.

Blok 2: 13:15-13:45 Sint-Pieter tussen vernieuwing en vernietiging

Sible de Blaauw - *Het lot van de Constantijnse basiliek van Sint-Pieter tussen vernieuwing en vernietiging*

Toen paus Julius II in 1506 de eerste steen legde voor de nieuwe Sint-Pieter, kon geen enkele betrokkene voorzien waar deze bouwcampagne toe zou leiden. De basiliek die zijn verre opvolger Urbanus VIII dit jaar exact vier eeuwen geleden inwijdde, was het resultaat van een ongewoon complex proces van bouwen en afbreken, van creëren en conserveren, van experimenteren en corrigeren. Dit alles voltrok zich binnen de bandbreedte tussen het idee van een volslagen modern architectonisch meesterwerk en de wens tot het maximale behoud van onvervangbaar erfgoed van de christelijke oudheid van Rome. Was de vraag of de oude basiliek door de nieuwbouw uiteindelijk slechts was vernieuwd of juist op brute wijze vernietigd er puur een van subjectieve perceptie? In deze lezing worden enkele beslissende momenten belicht, zowel in materieel als in conceptueel perspectief.

Blok 3: 14:30-15:15 ODYSSEUS en de verdrinkenen en de geredden

Elisa Pesapane & Frans-Willem Korsten - *Kunstdialoog 'ODYSSEUS en de verdrinkenen en de geredden'*

KNIR Artist-in-Residence Elisa Pesapane werkte vier seizoenen in Rome aan haar ODYSSEUS-tentoonstelling en boek waarin tekenwerk, Etruskisch erfgoed en literatuur zijn verweven tot een groot caleidoscopisch decor. Zij gaat hierover in gesprek met Frans-Willem Korsten.

De hoofdpersoon van dit multidisciplinaire kunstwerk is een moderne en piepjonge Odysseus die samen met zijn kleine broertje en een bonte bemanning per schip tussen heden en verleden reist, op zoek naar de verloren mensheid. Onderweg ontmoeten zij verscheidene monsters, zoals twee cycloopjes, een bloeddorstige zeemeermin, een jaloezige centaur en een verleidelijke chimaera. Het water stuurt hun reis en ervaringen: van de zee die Odysseus met zijn metgezellen bevaart, tot het klotsende water van een campingzwembad in het hart van Italië. Hier vinden ze de mensheid terug, die in het zwembad van camping 'De Zuilen van Hercules' vrolijk spetterend les krijgt van badmeester Charun; een les in verdrinken.

ODYSSEUS en de verdrinkenen en de geredden is deels een persoonlijk verhaal dat hedendaagse thema's als kennis, macht, identiteit, en migratie aansnijdt, maar ook een universeel verhaal over reizen, ontdekken en thuiskomen. Dit alles weerspiegelt het wereldbeeld van de kunstenaar zelf, die in een mengeling van Nederlandse en Italiaanse cultuur opgroeide. De tentoonstelling is van 11 juni tot 1 november 2026 te zien in het Rijksmuseum van Oudheden.

Nehalenniazaal

Block 1: 11:30 - 12:15 Destruction by Accident and by Speech

Ren Ewart - *'Now, we break for lunch. Then, I fix everything:'* Textile Care in the Conservation Laboratory
Sharing some case studies from my PhD project and recent KNIR scholarship, this brief talk showcases instances of embodied knowledge, atmospheric awareness, technical expertise demanded in the care of fragile textiles. I will unpick some of the stories of destruction and re-making encountered in my research into conservation laboratories past and present: drawing on time spent in Amsterdam's *Ateliergebouw*, Rome's *Istituto Centrale per il Restauro*, as well as sticky tales of moths, glue, and tumble-dryers. These examples reflect broader questions about (im)permanence, ethics, and institutional practice, revealing how conservation work functions as a complex interplay between people, objects, tools, and techniques.

César Reigosa Soler - *The Harm in Words: Aquinas on the Sins of Speech*

How can words produce harm? Thomas Aquinas answers this question in the *Summa Theologiae* (II-II, qq.72-76), where he discusses the 'sins of speech'. For Aquinas, speech has a moral valence just like regular deeds, and deeds, in turn, have meaning just like regular speech. Aquinas identifies various sins of speech (*peccatum verbi*) and various injuries inflicted through speech (*nocumenta ad locutionem*), among which gossip (*susurratio*) is considered most harmful. Building upon Clem (2023), Ashworth (2008), and Webster (2015), I reconstruct Aquinas' account of the morality and performativity of language with an eye to contemporary speech act theory (Austin 1962 and Searle 1969) and recent work on hate speech (Langton 1993).

Block 2: 13:15-13:45 - The Vittoriano and the Making of Modern Italy

Puck de Boer - *The Vittoriano: Monument, Memory, and the Making of Modern Italy*

'False teeth', 'sugar cake' or 'typewriter' – Rome enthusiasts have nothing good to say about the colossal *Altare della Patria* in the ancient city centre. Standing 81 metres tall, with neoclassical columns and white marble steps, the altar starkly contrasts with the appreciated ancient monuments. It is as if the late 19th-century revival of classicism had to overshadow its very sources of inspiration. What modern Roman building symbolises destruction and renewal more than the Vittoriano? Several classical buildings were demolished and moved to make space for its construction. At the same time, the Vittoriano became a site where Liberal and Fascist governments could reconstruct Italian identity, creating new roads and rituals along the way. Although the Vittoriano was intended to be the showpiece of Italian nationalism, it was ridiculed from the outset. Why is this reputation so persistent? And what can we learn about the Vittoriano beyond its aesthetics and demolition? In this talk, we will discuss the history of the monument along three pillars: the Vittoriano as urban planning, the Vittoriano as rhetoric, and the Vittoriano as a treasure trove. A talk for anyone who wants to get to know Rome, or anyone who is ready for the icing on the cake.

Block 3: 14:30-15:15 - Ancient & Early Modern Meddling with Tomb Monuments

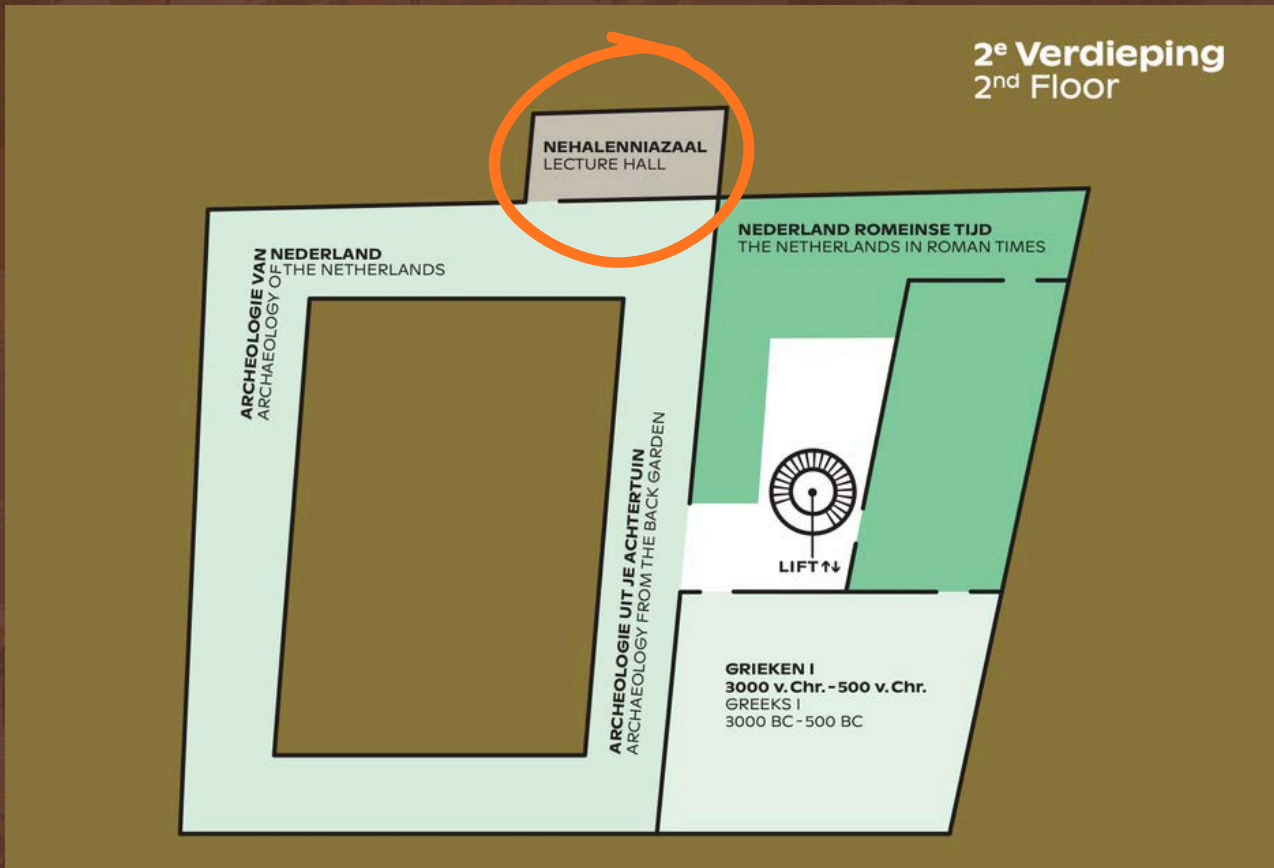
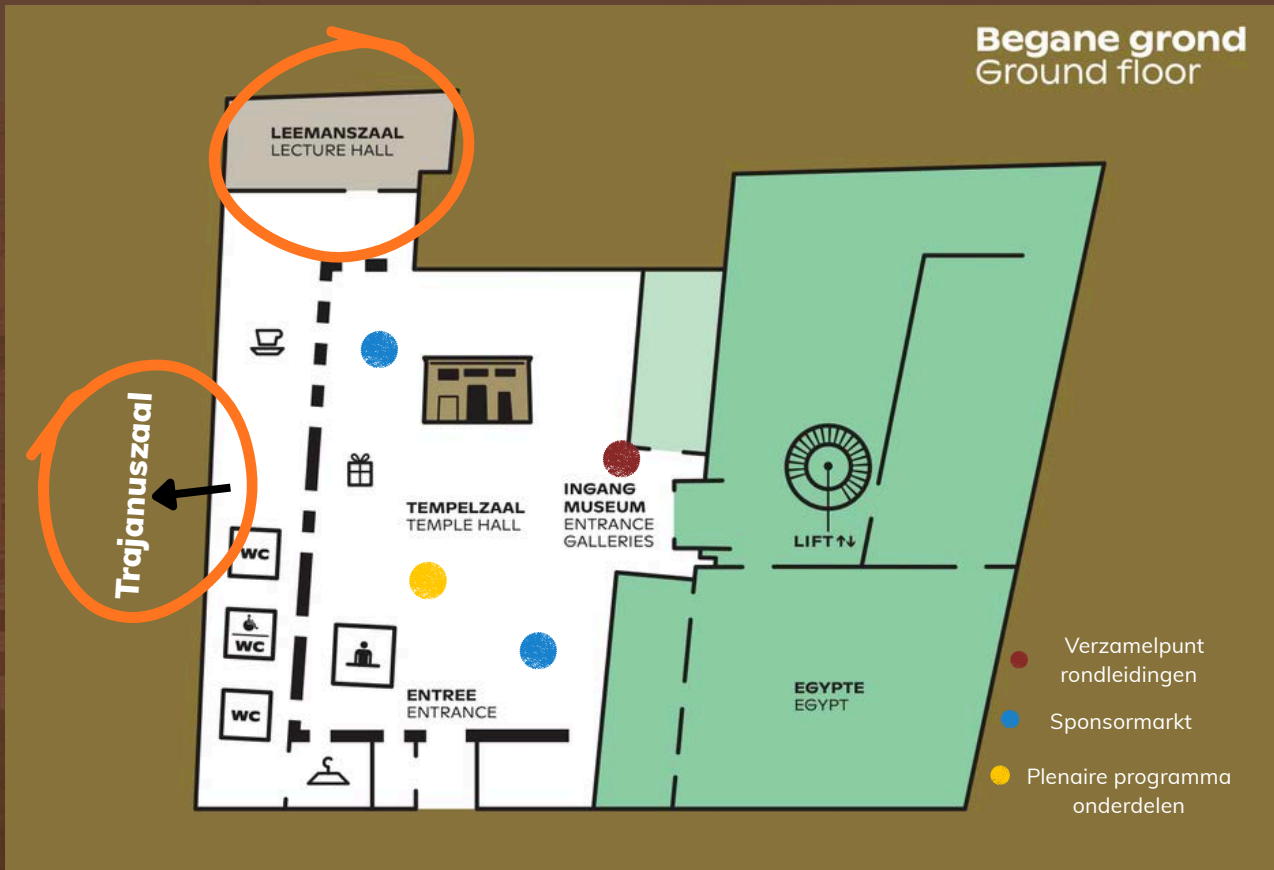
Janis Oomen - *The reuse of graves and epitaphs in Roman Lipara (Sicily)*

Lipara, one of the small Aeolian islands north of Sicily, offers a wealth of funerary material dating to the Greco-Roman era. Many of the sarcophagi and epitaphs were reused in the Late Republican and Early Imperial period (ca. 100 BCE to 200 CE). The original grave goods of a burial were usually left intact when a sarcophagus was reused. Epitaphs, however, were subjected to a more destructive process. As funerary material was reused, new and old burials coexisted, while the memory of the deceased individual was erased by repurposing their epitaph. What does this entail for how people evaluated the dead within their community?

Lotte van ter Toolen - *A Grave Offence: How Raphael's Tomb Was Changed*

The fact that Carlo Maratti (1625-1713) created a shared monument for Raphael (†1520) and Annibale Carracci (†1609) in the Pantheon in 1674 is well known among scholars. Less well known is that, in the following years, Maratti was praised for this generous gesture but also reproached: in 1699, the historian Raffaele Fabretti considered the changes to Raphael's original tomb a grave offence. In my contribution, I will propose a closer study of Maratti's approach in shaping the memory of these artists and analyse how his approach not only changed the perception of the Pantheon as a commemorative space, but also almost obliterated the memory of some of the deceased.

Plattegrond

De dag van Rome 2026 is georganiseerd door:

Koninklijk Nederlands Instituut Rome (KNIR), KNIR Ambassadeurs, Stichting Vrienden van het KNIR, Roma Aeterna en de Werkgroep Italiëstudies

Sponsors zijn: Labrys reizen, Vereniging van Classici in Nederland en Taalhuis Amsterdam.